

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“

РЕЦЕНЗИЯ

на представените трудове за участие в конкурс за академичната длъжност **ПРОФЕСОР** в професионално направление **2.2 История и археология**, по научната специалност *История на държавата и правото* (История на българската държава и право и обща история на държавата и правото), обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски“ в „Държавен вестник“, бр.42 от 12 май 2020 г.

Рецензент: проф. д-р Йорданка Маринова Гешева, Институт за исторически изследвания при БАН, София

Кандидат: доц. д. н. Костадин Паев

I. Кратки биографични данни за кандидата

Доц. д.н. Костадин Паев завършва Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, специалност „История“ през 1989 г. и придобива степен „магистър по история“. От 1995 г. е асистент по Методика на обучението по история в Югозападния университет „Неофит Рилски“ Благоевград. През 2001 г. защитава дисертация на тема „Графични модели на историята и историческото образование. Същност, функции и приложение“ и получава ОНС „доктор“. През 2005 г. е избран за доцент от ВАК. Същата година започва да преподава и История на българската държава и право. През 2018 г. защитава научната степен „доктор на науките“ (професионално направление 2.2 История и археология, научна специалност „История на България“) с дисертация на тема: „Търновската конституция в светлината на балканския

конституционализъм от XIX в.“. Основател и главен редактор на списание “Studia Iuridico-Historica” от 2012 г.

II. Характеристика на научната и научно-приложната продукция на кандидата

Доц. д.н. Костадин Паев е единствен кандидат по обявения в „Държавен вестник“, бр. 42 конкурс за професор по *История на държавата и правото* в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград. За участие в конкурса кандидатът представя монографията „Държавата от древността до модерната епоха. Въпроси на теорията и историята“, второ допълнено издание, „Парадигма“, 2020 г., 220 страници. Доц. Паев предлага и още една монография – „Търновската конституция в светлината на балканския конституционализъм от XIX век“, разработена на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“. Освен това кандидатът представя една статия, отпечатана в списание „История“, индексирано в Web of Science и 21 статии и доклади, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове. И тъй като кандидатът е университетски преподавател, то в своята научна дейност отделя внимание на подготовката и издаването на учебници и учебни помагала. За конкурса той представя учебника „Гражданското образование в обучението по история. Учебник за студенти от специалност „История““, издателство „Парадигма“, С., 2020, 97 стр. и учебното пособие „Семинариум по история на българската държава и право. Учебно помагало за семинарни занятия със студентите. Част първа. Средновековие“. Варна: New Media, 2018 г.

Доц. д.н. Паев предлага и още четири допълнителни публикации, които по същество представляват преводи, анализи, бележки и коментари на исторически извори. Адмиравам тази негова дейност, тъй като задача на всеки

изследовател е добре да познава и да може да работи в оригинал с изворите и документите. В тази група попадат преводи и издания на Византийския морски закон, най-важните византийски правни паметници от времето на Македонската династия (IX–XI век), първата гръцка Конституция от 1822 г. За някои от преводите доц. Паев е използвал и прецизно е отбелязал съдействието и на други колеги.

Специално искам да отбележа издаването в самостоятелно книжно тяло на две редакции на първоначалния проект на Органическия устав на Българското княжество. Книгата е озаглавена *„Спомени, размисли и оценки на княз Александър Дондуков–Корсаков за създаване на Търновската конституция. 1881–1883“*. С., Парадигма, 2019, 191 стр. В тази книга кандидатът има встъпителна студия (с. 15-65) и две приложения – оригиналният текст на документа (с. 68–125), както и превод на български език на двете редакции на първоначалния проект на Органическия устав, придружен с коментари и бележки по събитията, личностите и годините, направени от доц. Паев (с.128–188).

Доц. д.н. Костадин Паев показва повече от 20 рецензии и цитирания на негови монографии, студии, статии, като част от тях са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация като SCOPUS и Web of Science, а други са в монографии и колективни томове с научно рецензиране.

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателската дейност на кандидата

Специално внимание ще отделя на монографията *„Държавата от древността до модерната епоха“*. Темата е интересна и актуална, и макар да изглежда прекалено позната, оказва се, че всъщност има възможности за

поглед и интерпретация от нов ъгъл, от по-различна гледна точка. *Още в уводната част, озаглавена „Многостранното изучаване на държавата“ доц. д.н. Паев си поставя амбициозната задача да преодолее едностранчивото изучаване на държавата от отделните науки – история, социология, политология, право, философия и да представи едно по-различно, по-комплексно понятие за държавата. Целта освен това е да бъде показана по-цялостно същността на държавата, както и причините, довели да нейната поява.* Естествено авторът не отрича постигнатото досега от български и предимно от чужди автори, но полага усилия да преодолее пропуските и да представи едно по-модерно виждане, като обръща специално внимание на многостранното изучаване на държавата (с.11-14). И тъй като отчита сложността на задачата, с която се заема, доц. Паев поставя подзаглавие на книгата „Въпроси на теорията и историята“, с което иска да покаже, че това не е и не може да бъде цялостно проучване на всички аспекти на държавата, а само на „онези теоретични и исторически въпроси, към които има какво ново и различно да се каже и добави“, да се направи критично интерпретиране или да се вземе „индивидуално отношение към вече съществуващи дебати“(с. 9).

В първата част на книгата „Теоретични въпроси на държавата“, авторът се спира на основни въпроси от съществуването на държавата и я разглежда като социална общност, като юридическа категория, спира се на нейната политическа същност и на нейните икономически основи. Внимание е отделено на най-разнообразни определения за държавата, направени в различно време, още от Древността, та чак до модерните времена и от различни автори, сред които Цицерон, Томас Хобс, Георг Йелинек, Любомир Владикин и др. И тук му е мястото да отбележа, че в края на книгата, под формата на приложения Паев дава най-известните в политическата, историческата, правната, социологическата литература понятия и класификации за държавата.

Така читателят може да види какви определения са направили и какво съдържание са вложили в това понятие автори като Платон, Аристотел, Хегел, Йохан Блунчли, Максимилиан фон Зайдел, Георг Йелинек, Франц Опенхаймер, Макс Вебер и др. Посочени са и годините на раждане и смърт на съответните автори, което всъщност дава възможност да се види как във времето се е променяло, допълвало, коригирало определението за държавата. По такъв начин книгата проследява историята и развитието на институцията „държава“ от Древността до модерната епоха.

В първата част интерес предизвиква параграф №7, в който е обоснован произходът на понятието „държава“. Този въпрос е обект на вниманието на доц. Паев още от 2016 г., когато в сп. „Правна мисъл“, бр. 3, той публикува аналитична статия, озаглавена „Произход на думата „държава“ в българската правна лексика“. *Като принос на автора може да бъде посочена идеята за легитимирането на държавата чрез историята, показано в параграф №8 „Класическите теории за държавата“.*

Трябва да бъде отбелязано, че макар да включва понятия и представи, гледни точки от областите на различни науки – право, социология, философия, икономика, авторът в значителна степен предопределя историческия характер на съчинението. *В случая интердисциплинарният характер на книгата спомага въпросите за характера и същността на държавата да бъдат многостранно и по-всеобхватно показани, с което се затвърждава целта на автора за преодоляване на едностранчивото представяне на институцията „държава“.*

Историческият характер на монографията проличава най-вече във втора част, наречена „Историческо възникване и развитие на държавата“. Специално внимание трябва да бъде обърнато на параграф №10, в който авторът разглежда модерните теории за възникването на държавата. *Този въпрос, съдържащ едни*

от съществените приноси, е специално разработен от Паев в статията „Модерните теории за възникването на държавата“, публикувана в “Studia Iuridico-Historica”, кн. 6 от 2017 г. Авторът е положил усилия да разгледа и да анализира появилите се през втората половина на ХХ и в началото на ХХІ век теории за възникването на държавата, да отпрати критични бележки и уточнения към някои предложени от известни автори като Стюърт, Карл Уитфогел и др. постановки. Внимание е отделено и на теориите на американски и канадски антрополози за връзката между военната сила, войната и развитието на държавата. Трябва да бъде подчертано и това, че авторът е съумял да направи своеобразна типология на разпространените през посочения период теории и да обоснове свои изводи и заключения. И може би точно като историк Паев търси един по-различен аспект по отношение възникването на държавата – това е връзката между появата, развитието и запазването на писмеността и появата на държавата.

Пишейки за държавата по принцип, доц. д.н. К. Паев в редица случаи обръща внимание и върху развитието на българската държава, като тезите си представя в по-обобщен вид. Част от тези негови констатации са разработвани в предходните години и са публикувани в различни списания и сборници. В книгата те са намерили своето заслужено място. Такива са например: „Към въпроса за началото на българската държавност. – В: Общество, памет, образование. История и обществени нагласи. Т.3. С.,2017, с. 69-80, изд. на СУ „Св.Климент Охридски“, както и споменатите вече преди това изследвания.

В параграф №13 доц. д.н. Паев обосновава заключението, че е невъзможно да бъде изградена универсална типология на държавата, тъй като всяка научна област, занимаваща се с този проблем, използва собствени критерии и оценки, които се различават и разграничават от методите и критериите на другите науки. Условно според автора е и названието

„историческа типология“, използвано като заглавие на този параграф.

В заключението авторът стига до извода, че *„държавата е социална общност, но не каква да е, а политически организирана общност, за разлика от семейството и трудовия колектив“* (с. 197). Направени са изводи и заключения, включени са проблеми от развитието на съвременната държава. Авторът поставя редица основателни въпроси, чиито отговори остават открити и продължават да предизвикват размисли – какво е състоянието на държавата днес, намира ли се тя в криза, какво е нейното бъдеще и др.

Списъкът с използваната в монографията литература включва 143 заглавия на изследвания, като 86 от тях са на кирилица и 57 са на латиница. Част от заглавията на кирилица са преводна литература, излязла на български език в началото на новия век. Трябва да бъде отбелязано и това, че една част са заглавия отпечатани в последните години – след 2015 г. и това са съчинения предимно на български автори, което показва интереса към темата и нейната актуалност.

Бих казала няколко думи и за публикуваната на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“ книга *„Търновската конституция в светлината на балканския конституционализъм от XIX век“*. Подробно мнение за нея вече съм изразила в рецензия, отпечатана в сп. *„Bulgarian Historical Review“*, кн. 3-4/2017 г. *Сега бих отбелязала само, че е направена успешна периодизация на балканския конституционализъм, посочени са редица особености на основните закони на нашите съседни държави. Трябва да бъде подчертано усилието на автора да събере и да покаже известни и неизвестни, неразработвани, но и вече интерпретирани български и чужди проекти за конституционно управление на България, направени отпреди Освобождението, както и тяхната класификация. Бих акцентирала и върху усилията на доц. Паев да изведе основни изводи и приноси*

след всяка глава на изследването. Безспорен успех за автора е, че е успял да осигури оригиналните текстове на конституциите и да организира преводите и публикуването им в “Studia Iuridico-Historica” от 2014 г., и така не само той, но и всеки интересуващ се, да може да направи преки съпоставки с конституционните текстове на съседните нам държави. По този начин доц. д.н. Паев успява да осъществи пълноценно задачата си за сравнително проучване на балканския конституционализъм.

Ще обърна внимание върху една публикация на доц. д.н. Паев, свързана като проблематика с неговите изследвания за конституциите и конституционните проекти. Става дума за отпечатаната в сп. „История“, кн. 5/2019 г. статия „Участието на Тодор Бурмов в изготвянето на първоначалния проект на Органическия устав на Българското княжество“. Авторът твърди, че разглежданият в статията документ не е нито стандартно писмо–отговор на въпросите на руския комисар, както е най-популярната версия, нито правила за избор на български княз, както е публикуван през 2008 г., а *чернова на незавършен проект на Органически устав на българското княжество. Сред мотивите за това твърдение е обстоятелството, че текстът е структуриран по параграфи, т. е. „има характер на юридически устройствен акт“*. Авторът акцентира и върху корекцията на датата – става дума за 20 септември 1878 г., както се вижда от документа, а не за 20 октомври с.г., както е отбелязано в публикацията на Н. Овсяний през 1907 г. Освен това Паев смята, че част от текстовете на документа намират отражение в първоначалния проект на Органическия устав.

Накрая ще спомена и двете учебни пособия. Учебното помагало „Семинариум по история на българската държава и право“, Варна, 2018 г. е предназначено за семинарни занятия със студентите. *Изданието предлага нова методическа концепция, включваща въпроси, задачи, таблици, тестове по*

приложените извори, чиято цел е да улесни самостоятелната работа, но и да предизвика студентите внимателно да прочетат изворите и документите и да потърсят самостоятелни отговори на поставените въпроси. Включени са и нови извори по изучаваните проблеми, а също и доста обширна подбрана библиография, която подпомага подготовката на студентите.

Учебникът по гражданско образование в обучението по история е предназначен за студенти от специалност „История“ и включва десет лекции, разглеждащи въпроси като: какво представлява гражданското образование, какви са неговите цели и задачи, предназначение, интердисциплинарен характер на гражданското образование и др. Разгледани са въпроси за правата на човека, формирането на политическата култура, демократичните ценности и др. *Учебникът отговаря на необходимостта да бъде изучаван новият учебен предмет „Гражданско образование“ в 11 и 12 клас, който съвсем не изключва ролята на историята в подготовката на младото поколение. Безспорно трябва да бъде отбелязано и това, че са показани възможностите на предмета „История“ да осъществява гражданското образование в училищата. Приемам постановката на автора, че историята и гражданското образование ще продължат да изпълняват мисията си да социализират учениците и да ги подготвят като пълноценни граждани и за в бъдеще (с. 8).*

IV. Критични бележки и препоръки

Имам известно възражение по отношение заключенията на автора в статията за Тодор Бурмов и изготвянето на първоначалния проект на Органическия устав на Българското княжество, публикувано в сп. „История“. Има голяма логика в това, което Паев пише, но все пак смятам, че това са

постановки, по които могат да бъдат направени и други изводи и констатации. Право на всеки автор е да обосновава и да защитава своето мнение. Смятам, че доц. Паев трябва още малко да осмисли своето мнение и да приведе допълнителни аргументи или доказателства. Би могло да бъдат приведени още доказателства кои от текстовете на документа намират отражение в първоначалния проект на Органическия устав, защо авторът смята така? По някои от тези въпроси той е изготвил презентация, която трябва да намери по-голяма популяризация. И понеже въпросът е интересен, то авторът би могъл да обобщи всички свои изследвания и презентации по темата, да даде споменаваните документи в оригинал и да подготви едно цялостно самостоятелно издание, с което да зарадва любителите на историческата документалистика.

V. Заключение

На базата на направената до тук характеристика и на отбелязаните приноси на предложените от доц. д.н. Костадин Паев монографии, студии, статии и учебни помагала смятам, че кандидатът отговаря на всички изисквания и условия за придобиване на научната длъжност „професор“ по История на държавата и правото в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград и предлагам на уважаемите членове на научното жури да подкрепят неговото академично израстване, както убедено ще направя и аз.

София,
12.08.2020

Член на научното жури:
(Проф. д-р Й. Гешева)

SOUTH-WEST UNIVERSITY "NEOFIT RILSKI"

RECENSION

on the submitted works for participation in the competition for the academic position PROFESSOR in the professional field 2.2 History and Archeology, in the scientific specialty History of the State and Law (History of the Bulgarian State and Law and General History of the State and Law), announced by SWU "Neofit Rilski" in the State Gazette, issue 42, May 12, 2020

Reviewer: Prof. Yordanka Marinova Gesheva, PhD, Institute for Historical Research at BAS, Sofia

Candidate: Assoc. Prof. Kostadin Paev, DSc.

I. Brief Bio-Data of the candidate

Assoc. Prof. Kostadin Paev graduated from Veliko Tarnovo University "St. st. Cyril and Methodius", majoring in History in 1989 and obtaining a master's degree in History. Since 1995 he has been an assistant-professor in the Methodology of History Teaching at the South-West University "Neofit Rilski" – Blagoevgrad. In 2001 he defended his dissertation *Graphic models of history and historical education. Essence, functions and application* and receives the educational and scientific degree of "PhD". In 2005 he was elected associate professor by the Higher Attestation Commission. In the same year he started teaching History of the Bulgarian State and Law. In 2018 he defended the scientific degree "Doctor of Science" (professional field 2.2 History and Archeology, scientific specialty "History of Bulgaria") with a dissertation *Turnovo Constitution in the Light of the Balkan Constitutionalism of the 19th Century*. Founder and editor of the journal "Studia Iuridico-Historica" since 2012.

II. Characteristics of the scientific and applied production of the candidate

Assoc. Prof. Kostadin Paev, DSc. is the only candidate announced in the State Gazette, issue 42 competition for professor of *History of State and Law* at SWU "Neofit Rilski" – Blagoevgrad. To participate in the competition, the candidate presents the monograph *The State from Antiquity to the Modern Era. Questions of Theory and History*, second supplemented edition, Paradigma Publishing House, 2020, 220 pages. Assoc. Prof. Paev also offers another monograph - *Turnovo Constitution in the Light of the Balkan Constitutionalism of the XIX Century*, developed on the basis of a defended dissertation for the award of the scientific degree "Doctor of Science". In addition, the candidate submits an article published in the journal *History*, indexed in the Web of Science, and 21 articles and papers published in non-indexed peer-reviewed journals or edited collective volumes. And since the candidate is a university lecturer, in his scientific activity he pays attention to the preparation and publication of textbooks and teaching aids. For the competition he presents the textbook *Civic Education in History Teaching*. Textbook for students in history, Paradigma Publishing House, Sofia, 2020, 97 pages and the textbook *Seminarium on the History of Bulgarian State and Law*. Textbook for seminars with students. Part One. The Middle Ages. Varna: New Media, 2018.

Assoc. Prof. Paev, DSc. offers four additional publications, which are essentially translations, analyzes, notes and commentaries on historical sources. I admire this activity of his, because it is the task of every researcher to know well and to be able to work in the original with the sources and documents. This group includes translations and editions of the Byzantine Maritime Law, the most important Byzantine legal monuments from the time of the Macedonian dynasty (9th-11th centuries), the first Greek Constitution of 1822. For some of the translations Assoc. Prof. Paev has used and precisely noted the assistance of other colleagues.

I would like to mention the publication in a separate book of two editions of the initial draft of the Organic Statute of the Bulgarian Principality. The book is entitled "*Memories, Thoughts and Assessments of Prince Alexander Dondukov-Korsakov on the Creation of Turnovo Constitution. 1881–1883*". Sofia, „Paradigma”, 2019, 191 pages. In this book the candidate has an introductory study (pp. 15-65) and two appendices - the original text of the document (pp. 68–125), as well as a Bulgarian translation of the two editions of the original draft of the Organic Statute, accompanied by comments and notes on the events, personalities and years made by Assoc. Prof. Paev (pp.128–188).

Assoc. Prof. Paev, DSc. shows more than 20 reviews and citations of his monographs, studies, articles, some of them in scientific journals, referenced and indexed in world-famous databases with scientific information such as SCOPUS and Web of Science, and others are in monographs and collective volumes with scientific review.

III. Main contributions in the scientific, applied and teaching activity of the candidate

I will pay special attention to the monograph *The State from Antiquity to the Modern Age*. The topic is interesting and relevant, and although it seems too familiar, it turns out that there are actually opportunities for viewing and interpreting it from a new angle, from a different point of view. *Already in the introductory part, entitled "Multilateral study of the state" Assoc. Prof. Paev, DSc. sets itself the ambitious task of overcoming the one-sided study of the state by the individual sciences - history, sociology, political science, law, philosophy - and to present a different, more complex concept of the state. The aim is also to show more fully the nature of the state, as well as the reasons that led to its emergence.* Naturally, the author does not deny the achievements so far by Bulgarian and mostly foreign authors, but makes

efforts to overcome the gaps and present a more modern view, paying special attention to the multifaceted study of the state (p.11-14). And since Assoc. Prof. Paev recognizes the complexity of the task he undertakes, he puts a subtitle in the book "Questions of Theory and History" to show that this is not and cannot be a comprehensive study of all aspects of the state, but only on "those theoretical and historical questions to which there is something new and different to say and add ", to make a critical interpretation or to take an "individual attitude to existing debates"(p. 9).

In the first part of the book "Theoretical issues of the state" the author focuses on basic issues of the existence of the state and considers it as a social community, as a legal category, focuses on its political nature and its economic foundations. Attention is paid to a variety of definitions of the state, made at different times, from antiquity to modern times and by various authors, including Cicero, Thomas Hobbes, Georg Jelinek, Lubomir Vladikin and others. At the end of the book, in the form of appendices, Paev gives the most popular in the political, historical, legal, sociological literature concepts and classifications for the state. Thus, the reader can see what definitions were formulated and what meaning was given to this concept by authors such as Plato, Aristotle, Hegel, Johann Bluntschli, Maximilian von Seidel, Georg Jellinek, Franz Oppenheimer, Max Weber and others. The years of birth and death of the respective authors are also indicated, which in fact makes it possible to see how the definition of the state has changed, supplemented and corrected over time. In this way, the book traces the history and development of the institution of the "state" from Antiquity to the Modern Age.

In the first part, paragraph 7 is quite interesting, as it justifies the origin of the term 'state'. This issue has been the subject of attention of Assoc. Prof. Paev since 2016, when in the Legal Thought journal, issue. 3, he published an analytical article entitled "*Origins of the Word 'State' in the Bulgarian Legal Lexis*". *The author's*

contribution is the idea of legitimizing the state through history, shown in paragraph 8 "Classical theories of the state".

It should be noted that although the study includes concepts, ideas, points of view from the fields of various sciences – law, sociology, philosophy, economics – the author largely determines the historical nature of the work. *In this case, the interdisciplinary nature of the book helps the issues of the nature and essence of the state to be presented in many ways and more comprehensively, which confirms the author's goal of overcoming the one-sided presentation of the institution „state”.*

The historical character of the monograph is most evident in the second part, entitled "Historical Origin and Development of the State". Special attention should be paid to paragraph №10, in which the author discusses modern theories of the origin of the state. *This issue, which contains some of the significant contributions, is specifically developed by Paev in the article Modern Theories of the State Origins, published in Studia Iuridico-Historica, 2017, N 6, 90-100.* The author has made efforts to consider and analyze the theories of the emergence of the state that arose in the second half of the 20th and the beginning of the 21st century, to make critical remarks and clarifications to some ideas proposed by famous authors such as Stewart, Karl Wittfogel and others. Attention is also paid to the theories of American and Canadian anthropologists about the relationship between military power, war and the development of the state. *It should be emphasized that the author has managed to make a kind of typology of theories spread during this period and to justify his conclusions. And perhaps, just as a historian, Paev seeks a different aspect regarding the emergence of the state - this is the connection between the appearance, development and preservation of the script and the emergence of the state.*

When writing about the state in general, Assoc. Prof. K. Paev, DSc in a number of cases pays attention to the development of the Bulgarian state, presenting his theses in a more generalized form. Some of these findings were developed in

previous years and published in various journals and collections. They have found their rightful place in the book. Such are for example: *On the question of the beginning of Bulgarian statehood.* – In: Society, memory, education. History and public attitudes. Vol. 3, Sofia: Faculty of History. Sofia University “St. Kliment Ohridski”, 2017, 69-80, as well as the previously mentioned studies.

In paragraph №13 Assoc. Prof. Paev justifies the conclusion that it is impossible to build a universal typology of the state, as each scientific field dealing with this problem uses its own criteria and assessments that differ from the methods and criteria of the other sciences. According to the author, the title "historical typology" used for this paragraph is also conditional.

To sum it up the author concludes that *the state is a social community, but unlike the family and the workteam it is "a politically organized community"* (p. 197). Conclusions have been made, problems from the development of the modern state have been included. The author asks a number of reasonable questions, the answers to which remain open and continue to provoke reflection – what is the state of the state as an institution today, is it in crisis, what is its future and more.

The Reference List in the monograph includes 143 titles of research, 86 of which are in Cyrillic and 57 in Latin. Some of the titles in Cyrillic are translated literature published in Bulgarian at the beginning of the new century. It should be noted that a number of the titles have been published in recent years - after 2015 and these are works mainly by Bulgarian authors, which shows the interest in the topic and its relevance.

I would also like to say a few words about the book *Turnovo Constitution in the light of the Balkan constitutionalism of the XIX century*, published on the basis of a defended dissertation for the award of the scientific degree "Doctor of Science". I have already expressed a detailed opinion about it in a review published in the Bulgarian Historical Review journal, vol. 3-4 / 2017. *Now I would just like to note*

that a successful periodization of Balkan constitutionalism has been made, a number of features of the basic laws of our neighbors have been pointed out. I would like to emphasize the author's effort to collect and show known and unknown, undeveloped, but also already interpreted Bulgarian and foreign projects for constitutional governance of Bulgaria, made before the Liberation, as well as their classification. I would also like to highlight the efforts of Assoc. Prof. Paev to draw key conclusions and point contributions after each chapter of the study. An indisputable success for the author is that he managed to provide the original texts of the constitutions and to organize their translations and publication in the "Studia Iuridico-Historica" from 2014, so that not only he but also anyone interested can make direct comparisons with the constitutional texts of our neighboring countries. Thus Assoc. Paev was able to implement fully his task to make a comparative study of the Balkan constitutionalism.

I will pay attention to a publication of Assoc. Prof. Paev, related to his research on constitutions and constitutional projects. It is an article published in *History*, vol. 5/2019 under the title *The contribution of Todor Bourmov in the Elaboration of the Original Draft of the Organic Statute of the Bulgarian Principality*. The author claims that the document considered in the article is neither a standard letter-answer to the questions of the Russian commissioner, as is the most popular version, nor rules for the election of a Bulgarian prince, as it was published in 2008, *but a draft of an unfinished draft of an Organic statute of the Bulgarian Principality*. Among the reasons for this statement is the fact that the text is structured in paragraphs, ie "has the character of a legal structural act". The author also emphasizes the correction of the date – it is September 20, 1878, as can be seen from the document, and not October 20 the same year, as noted in the publication of N. Ovsyaniy in 1907. In addition, Paev believes that some of the texts of the document are reflected in the original draft of the Organic Statute.

Finally, I will mention the two textbooks. The textbook *Seminarium on the History of Bulgarian State and Law*, Varna, 2018 is intended for seminars with students. *The publication offers a new methodological concept, including questions, tasks, tables, tests on the attached sources, which aims to facilitate independent work, but also to challenge students to carefully read the sources and documents and look for their own answers to questions. New sources on the studied problems are included, as well as a rather extensive selected bibliography, which supports the preparation of students.*

The textbook on civic education in history teaching is designed for students majoring in History and includes ten lectures addressing issues such as: what is civic education, what are its goals and objectives, purpose, interdisciplinary nature of civic education and more. Issues of human rights, the formation of political culture, democratic values, etc. are discussed. *The textbook responds to the need to study the new subject "Civic Education" in 11th and 12th grade, which does not exclude the role of history in the preparation of the younger generation. Undoubtedly, it should be noted that the possibilities of the subject "History" to carry out civic education in schools are shown. I accept the author's statement that history and civic education will continue to fulfill their mission to socialize students and prepare them as citizens of full value in the future (p. 8).*

IV. Critical remarks and recommendations

I have some objections regarding the author's conclusions in the article about Todor Burmov and the preparation of the initial draft of the Organic Statute of the Bulgarian Principality, published in *History* journal. There is a lot of logic in what Paev writes, but I still think that these are ideas from which other conclusions and findings can be made. It is the right of every author to substantiate and defend their opinion. I think that Assoc. Prof. Paev needs to rationalize his opinion a little more

and present additional arguments or evidence. More evidence could be provided which of the texts of the document are reflected in the original draft of the Organic Statute, why does the author think so? On some of these issues, he has prepared a presentation that should be made more popular. And as the question is interesting, the author could summarize all his research and presentations on the topic, give the mentioned documents in the original and prepare a complete separate edition, which will delight fans of historical documentaries.

V. Conclusion

Based on the characteristics made so far and the noted contributions of the proposed by Assoc. Prof. Kostadin Paev, DSc. monographs, studies, articles and textbooks, I believe that the candidate meets all the requirements and conditions for acquiring the scientific position of "Professor of History of State and Law at SWU" Neofit Rilski" – Blagoevgrad and I offer the esteemed members of the scientific jury to support his academic growth, as I will.

Sofia,

August 12, 2020

Member of the scientific jury:

(Prof. Y. Gesheva, PhD)